

מראי מקומות- בבא בתרא ק"נ

(א) **קרקע כל שהוא חייבת בפאה- פי' הרשב"ם,** משום דכתיב פאת שדך, וא"כ משמע דצריך להיות לו קרקע. וע' ברש"ש (פאה ג', ו') שהביא מה שהק' הירושלמי, והוא פי' דקו' הירושלמי הוא דלמה קתני דקרקע כל שהוא חייב, הרי אי"ז דין בקרקע, הא אפי' קמה כל שהוא חייבת בפאה, ואין צריך שיהי' לו קרקע כלל. ותני' הירושלמי דאה"נ, ואגב ביכורים קתני קרקע גם בפאה. ולכן תמה הרש"ש על מש"כ הרשב"ם כאן, דמבואר דס"ל דקרקע דוקא קתני, ולכאור' אין צריך שום קרקע, והניח בקו'. **וע"ע בדרך אמונה** (מתנו"ע ב', ג', באה"ל ד"ה קרקע) דהק' כן על הרמב"ם, דג"כ נקט לשון קרקע כל שהוא, ולא הזכיר ביכורים, וא"כ אין שייך לומר תירוצו של הירושלמי, דאגב בכורים נקט קרקע. והוא תני' דאפשר דבדוקא נקט קרקע, דבקמה אין שייך פאה בכל שהוא, שהוא שכולת א', דבשכולת א' אין שייך פאה (ואין לומר דקוצרו באמצעו, דאי"ז דרך קצירה), וא"כ שפיר הי' צריך לנקוט קרקע, וע"ש שביאר למה הירושלמי לא תני' כן.

(ד) **איבעיא להו, עבדא כמקרקעא או כמטלטלא דמי- פי' הרשב"ם,** נהי דודאי לענין דינים דאורייתא ודאי עבדים כקרקעות דמי, אבל יש לעי' אם לענין לשון בני אדם אמרי' כן ג"כ. ותוס' פי' דלענין מילי דרבנן מיבעי לי'. וביאר בחי' ר' ארי' לייב (א', ס"ב) דהשאלה לפי תוס' הוא לענין עיקר ההיקש דאמרי' דעבדים דינם כקרקע. האם ביאור ההיקש הוא דעבדים יש להם דין קרקע לכל מילי, או דביאור ההיקש הוא דלכל דין ודין עבדים הוקש לקרקעות, אבל אין כאן דין כללי דעבדים דינם כקרקע. וא"כ, אם אמרי' דדין כללי הוא, דהתורה גילה דדין עבדים הוי כדין קרקעות, א"כ גם לענין מילי דרבנן דין קרקע יש להם, שהרי התורה גילה דדינם כקרקע, וא"כ גם לענין מילי דרבנן כן. משא"כ אם הוי היקש לכל דין ודין, א"כ שפיר י"ל דלענין דינים דרבנן, דאין שייך לומר בהם היקש, א"כ שפיר י"ל דלא נתחדש דדינם כקרקע, וא"כ הדרה להפשטות, דהיינו דדין עבדים כדין מטלטלין. [ולכאור' בביאור זה יש ליישב מה שק' עוד בתוס', דהיינו, דלכאור' אי"ז דין דרבנן, הרי השאלה הוא לענין דעתו בקנין, האם הי' כוונתו לעבדים או לא, והוא לכאור' ענין דאורייתא, ואין כ' תוס' דתלוי באם אמרי' עבדים כקרקעות במילי דרבנן או לא. אבל לפי פי' ר' לייב א"ש, דאם התורה גילה דעבדים דינם כקרקע לכל מילי, א"כ יצא דלשאר דיני תורה, בין לענין דינים דרבנן, או אם נכלל במכירת קרקעות, דינו כקרקע. אבל אם לא חידש התורה אלא לענין דינים אלו מיוחדים, א"כ בין לענין דינים דרבנן, או גם לענינים דאורייתא דאינם נכללים בדינים שהוקשו, שפיר אמרי' דאין לעבדים דין קרקע.]

(ה) **חמשה עד שיכתבו כל נכסיהן, ואלו הן, שכיב מרע, וכו'- כ' הרא"ש (סי' כ"ו) בשם הרי"ף,** דמבואר כאן דע"כ לא קיי"ל כמו

(ב) **ולכתוב עליהם פרוזבול- כ' הרשב"ם** דכיון דיש לו קרקע, הו"ל כאילו יש לו משכון על החוב, ובחוב שיש עליה משכון אין שביעית משמטת, ולכן תיקנו רבנן דאם כותב פרוזבול עלי', ויש לו קרקע, א"כ אין שביעית משמטת. וע' בר"ן בגיטין (יט: בדפיו) שהביא סברא זו מר' שמשון, ועוד הביא מש"כ רש"י דמה דתקנו חז"ל פרוזבול דוקא בחוב על הקרקע, היינו משום דזהו מלתא דשכיחא, שיהי' חוב על הקרקע, ולכן שפיר תיקנו רבנן בחוב זה שיהי' פרוזבול מהני בו. וכ' הר"ן דא"י נפק"מ למעשה היכא דבשעת כתיבת פרוזבול הי' לו קרקע, ושוב מכר הקרקע, דלפי רש"י, הרי חוב זה הי' מלתא דשכיחא, דבשעת החוב הי' החוב על הקרקע. אבל לפי ר' שמשון, עכשיו דמכר הקרקע שוב אין שייך לומר דכגבוי דמי [ויש לעי' אם זהו גם במלוה בשטר, דיכול לגבות מהלקוחות, דסכ"ס אינו גבי הלוח, וא"כ אינו גבוי כ"כ, או דלמא לא אמרי' זה אלא לענין מלוה ע"פ, דאז אינו כגבוי כלל, רצ"ע].

אמרי' כן אלא במקנה כל נכסיו, דאמרי' דהי' טירחא לו להזכירם, וזה אין שייך אם רק מקנה השטרות).

(ז) **ע"מ שתכתבו לו את השטר, חוזר בין בשטר בין בשדה- כ' הר"ן בקידושין (י: בדפיו, סוד"ה מנא) בשם הרמב"ן, דשמעי' מהכא שאע"פ שהתנאי הוא לתועלת המקבל, אפ"ה תנאי היא, ואף דבתנאי דב"ג וב"ר התנאי הי' לתועלת הנותן, מ"מ מבואר מכאן דבזה אי"צ להתדמות לתנאי ב"ג וב"ר, ואין המקבל יכול לומר הריני כאילו התקבלתי, ולכן גם המוכר יכול לחזור כל זמן שלא נתקיים התנאי להמקבל.**

דאמר ר' יהודה אמר רב לעיל (קמט:) דכל שהוא היינו כדי פרנסתו, שהרי ר"נ אמר כאן דחמשה עד שיכתבו כל נכסיהן, וכלל עמהן שכיב מרע, וכמו דבכולן לא אמרי' בה דכל שהוא היינו כדי פרנסתו, כן לענין שכיב מרע. ותמה הרא"ש עליו, שהרי לא מצינו מי שחולק על ר"י אמר רב בסוגיא דלעיל. ומה דרוצה הרי"ף להשוות דינים אלו, כ' הרא"ש שיש לדחות דלא אמר ר' נחמן אלא דה' דינים אלו אין נוהגין במקצת נכסיו, אולם עכ"ז יתכן דהדין כל שהוא דאי' בא' מהן אין ביאורו כמו האחר. וביאר, דכיון דכל הדין מתנת שכיב מרע הוא מחמת אומדנא דלא יהיב איניש כל מה דאית לי' וימות ברעב, הרי אין שייך לבטל אומדנא זו אא"כ מניח לעצמו כדי פרנסתו, וא"כ ע"כ כל שהוא לאו דוקא לענין שכ"מ.

(ו) **שטרא איקרי נכסי- הק' הרשב"א, היכי דמי, אי דלא כתיב בי' כל שעבודא דאית בי', א"כ אפי' אם כתב להקנות לו שטרות בפירוש אינו קונה, וכדאמרי' לעיל (עו:), דאז אינו נקנה אלא לצור על פי צלוחיתו. ואי אמר כל נכסי וכל מה שכתוב בתוכן, א"כ הו"ל מקנה השטרות בפירוש, ואפי' אם אין השטרות מקרי נכסי, מ"מ יהי' קונה אותם. והביא מיש אומרים דהיכא דאומר כל נכסיו, אז כולל השטר אפי' אם לא כ' וכל שעבודא דאית בי', וכ' הרשב"א דאי"ז מחוור. עוד הביא מי שתי' דהכא מיירי במתנת שכיב מרע, דמתנת שכיב מרע מהני בשטרות אפי' אם לא כ' קני אותה וכל שעבודה דאית בה. וכ' דגם זה אינו מחוור, שהרי אין אנו מוסיפין בדברי שכ"מ כלל, רק מה שאמר הרי הוא ככתובין וכמסורין דמי, אבל אין מוסיפין כלל לפרש דבריו. וכ' דלעולם מיירי במתנת שכיב מרע דוקא, ומיירי דכולל וכ' כל נכסיו, ואזלי' בתר אומדנא ואמרי' דבאמת כוונתו ודאי היתה יתן השטרות ושעבודן, אלא משום דכיון דטריח לי' מילתא לפרוט השטרות מתוך שאר הנכסים ולומר נכסי ושטרותי וכל שעבודן, לפיכך כלל את הכל. אבל אה"נ, בריא שכלל ונתן את הכל, אין שטרות נכללים בהם, שהרי לא כ' כל שעבודן (וכן שכ"מ שכ' רק דשטרות יהי' לפלוני, לא אמרי' דהו"ל כאילו אמר גם ושעבודן, דלא**